

**Zakład
Biologii Komórki**

STRUKTURA A FUNKCJA ORGANIZMÓW ŻYWYCH

Organizacja komórki eukariotycznej

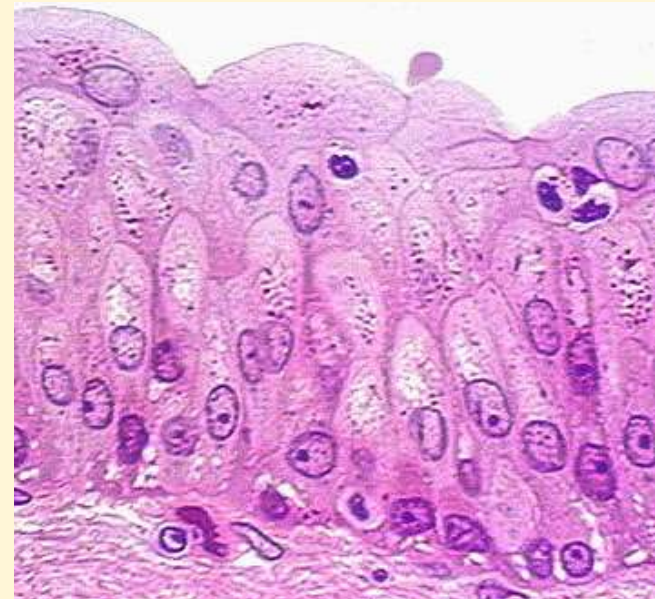
Rośliny i zwierzęta rozwinęły swoją organizację wielokomórkową niezależnie od siebie, a ich tkanki są zbudowane na odrębnych zasadach.

Tkanki składają się nie tylko z komórek, lecz także z *matriks zewnątrzkomórkowej*, którą komórki wydzielają dookoła siebie.

Protoplasty roślin otoczone są *ścianami komórkowymi*, a komórki zwierząt zanurzone są w *substancji międzykomórkowej*.

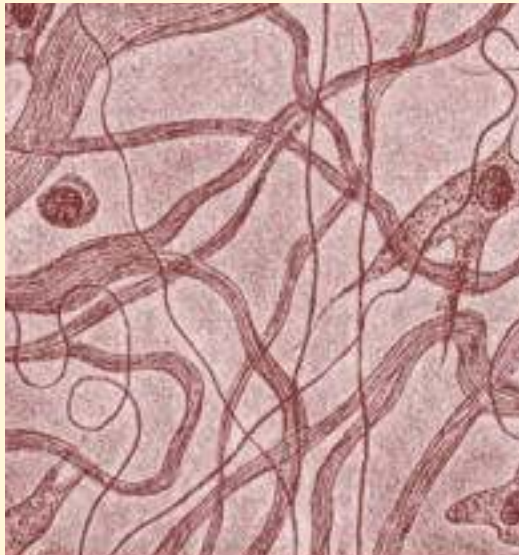
Matriks zewnątrzkomórkowa komórek zwierzęcych ***Tkanka nabłonkowa***

- **substancja międzykomórkowa jest skąpa**
- **komórki są połączone ze sobą bezpośrednio i same przenoszą siły mechaniczne**

Matriks zewnątrzkomórkowa komórek zwierzęcych ***Tkanka łączna***

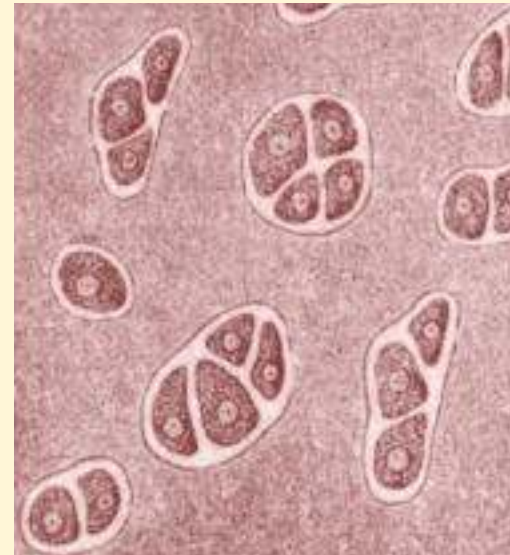
- **substancja międzykomórkowa jest obfita i przenosi siły mechaniczne**
- **komórki wytwarzające substancję są w niej rozproszone jak „rodzynki w cieście”**

włóknista

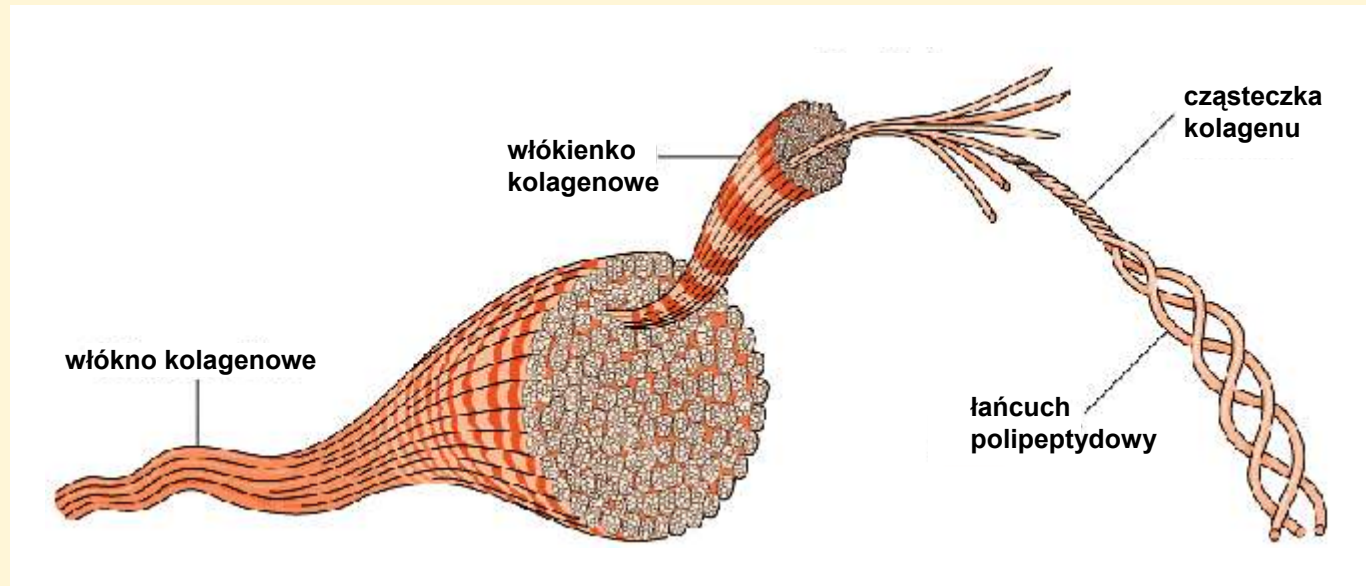

galaretowata

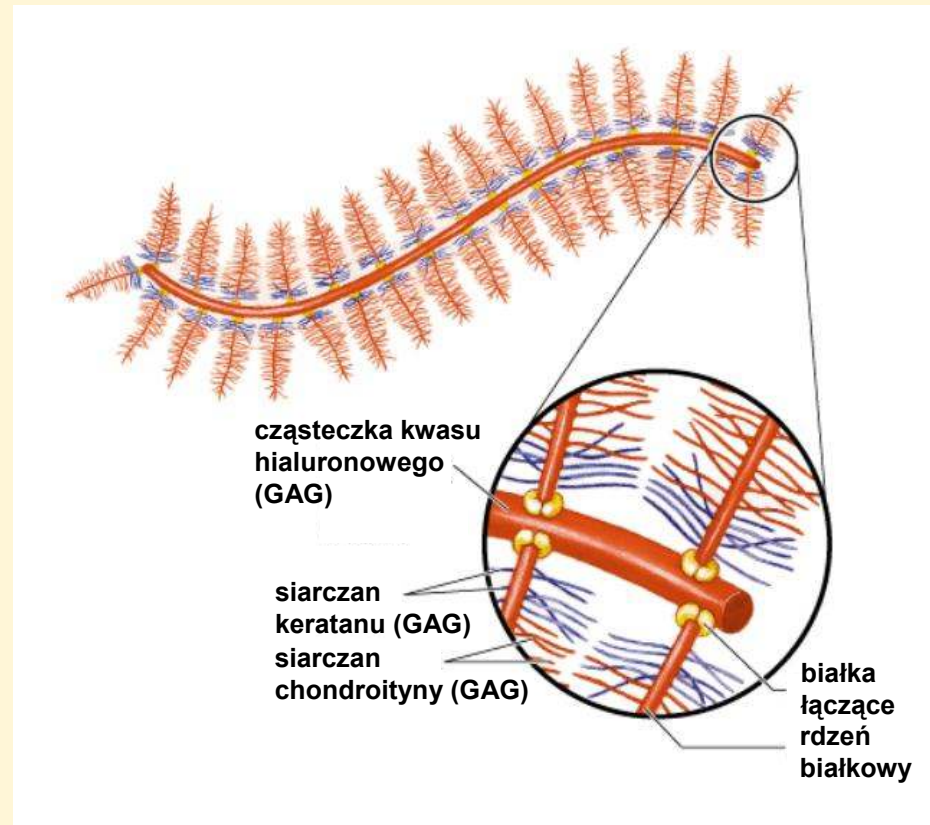
chrzęstna

Składniki substancji międzykomórkowej zwierząt

We wszystkich tkankach łącznych wytrzymałość na rozciąganie jest zapewniona przez białko włókniste – *kolagen*.

Składniki substancji międzykomórkowej zwierząt

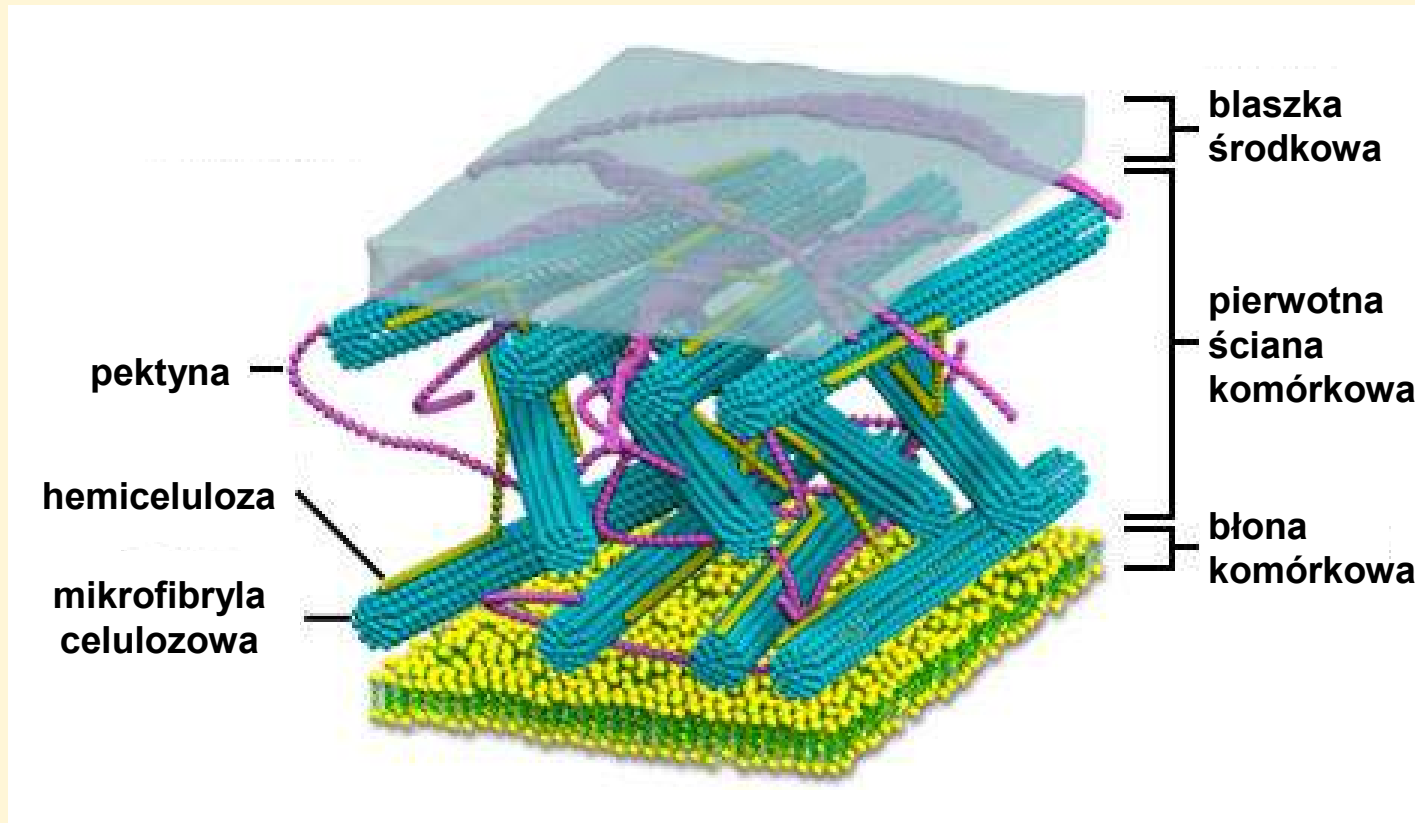

Glikozaminoglikany (GAG) kowalencyjnie związane z białkami tworzą *proteoglikany* wypełniające wolne przestrzenie i zapewniają odporność na ściskanie.

Składniki substancji międzykomórkowej zwierząt

- **GAG formują żele nawet w bardzo małym stężeniu**
- **ich silny ładunek ujemny przyciąga aktywnie osmotycznie kationy Na^+ , co powoduje wiązanie dużej ilości wody w substancji międzykomórkowej**
- **zwiększa to ciśnienie osmotyczne, które jest wyrównywane przez napięcie we włóknach kolagenowych, zmieszanych z proteoglikanami**
- **gdy substancja międzykomórkowa jest bogata w kolagen, a w jego oczkach znajdują się duże ilości cząsteczek GAG, to ciśnienie osmotyczne i równoważące je naprężenia kolagenu są olbrzymie**
- **w ten sposób substancja międzykomórkowa jest twarda, sprężysta i oporna na ściskanie (np. **substancja międzykomórkowa chrząstki pokrywająca staw kolanowy**)**

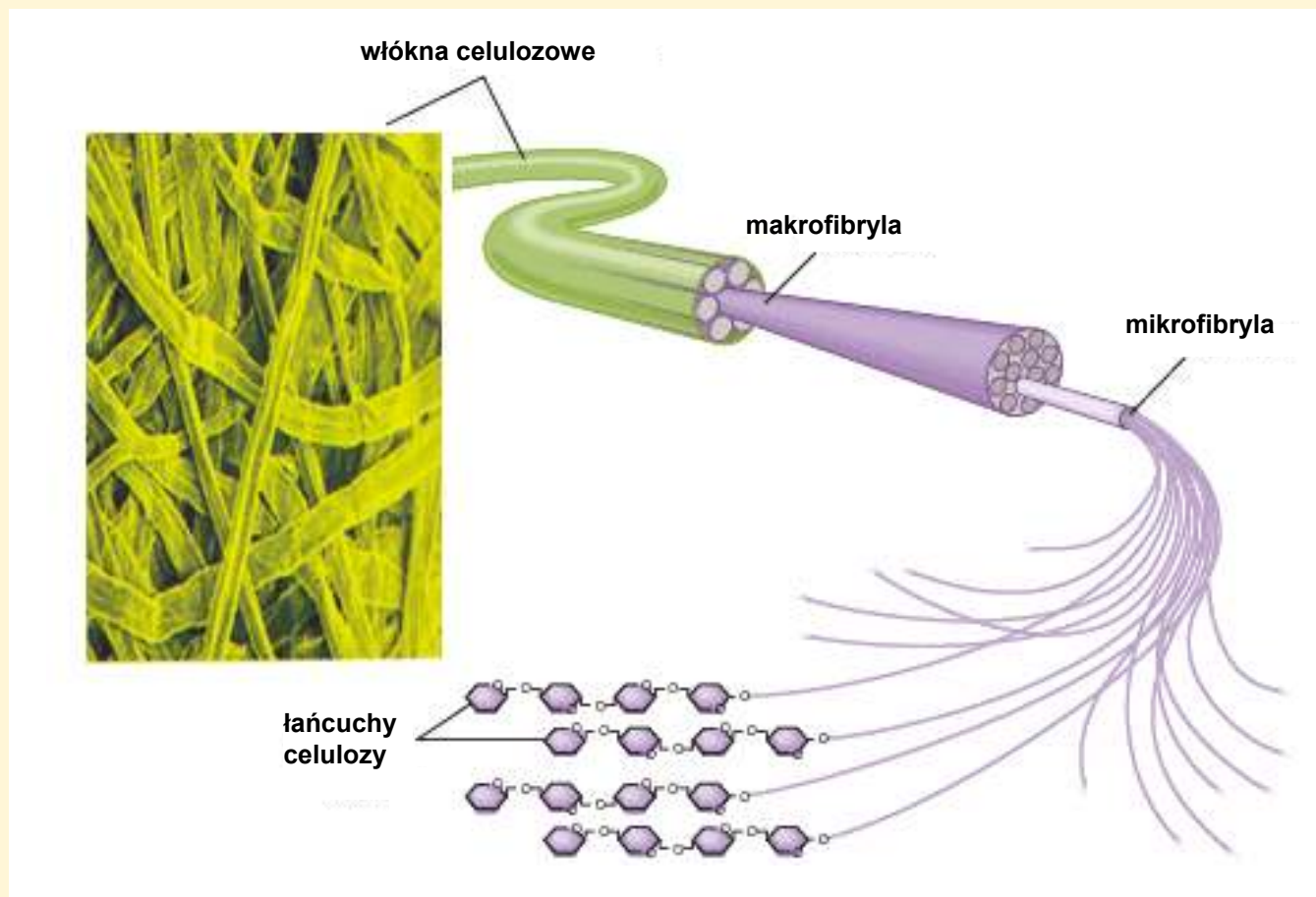
Matriks zewnątrzkomórkowa komórek roślinnych

Strukturalnie ściany komórkowe są układem dwufazowym, złożonym z homogennej chemicznie krystalicznej fazy mikrofibril celulozowych, zanurzonych w amorficznej matriks, utworzonej przez polisacharydy, białka i związki fenolowe.

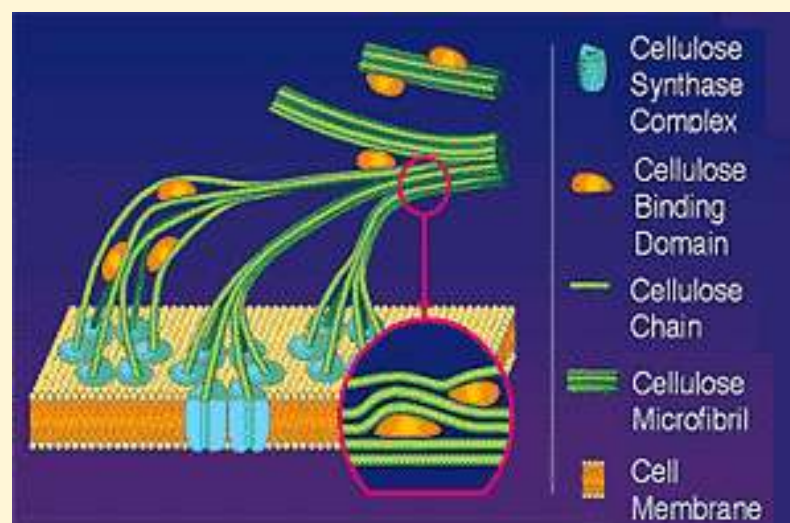
Składniki ścian komórkowych

Włókna celulozowe zapewniają ścianie komórki roślinnej wytrzymałość na rozciąganie.

Składniki ścian komórkowych

Celuloza syntezowana jest bezpośrednio w błonie komórkowej z udziałem dużych kompleksów enzymatycznych.

Składniki ścian komórkowych

Hemicelulozy

- są najbardziej zróżnicowaną grupą polisacharydów
- powiązane są wiązaniami wodorowymi z mikrofibrylami, tworząc sieć celulozowo-hemicelulozową, utrzymującą stabilność ścian
- nazywane glikanami wiążącymi

Pektyny

- występują przede wszystkim w blaszce środkowej i w pierwotnych ścianach komórkowych
- mają charakter kwasowy, co sprawia, że są silnie uwodnione
- są podstawowym składnikiem amorficznej matriks i wpływają w istotny sposób na funkcjonowanie ścian

Kaloza

- wytwarzana jest zwykle przejściowo w określonych typach komórek lub stadiach wzrostu i rozwoju komórek
- tworzy zwarte włókna albo struktury amorficzne przypominające żel

Składniki ścian komórkowych

Białka

- biorą udział w tworzeniu struktury ścian komórkowych (białka strukturalne)
- modyfikują właściwości ścian (białka enzymatyczne)

Ligniny

- deponowane w ścianach komórkowych wtórnych członów naczyń, co prowadzi do zdrewnienia tej tkanki u roślin
- wykorzystywane do wzmacniania i uszczelniania ścian komórek wielu różnych typów

Woski, kutyna, suberyna

- ich podstawową rolą jest udział w gospodarce wodnej roślin poprzez ograniczenie tempa utraty wody
- woski i kutyna stanowią podstawowe składniki kutykuli pokrywającej ściany komórkowe stykające się z powietrzem
- suberynę wykrywa się w ścianach komórek korka, endodermy oraz w okrywach nasiennych, jak również w różnych tkankach w sytuacjach szczególnych, np. po zranieniu lub infekcji patogenicznej

Funkcjonalne rodzaje ścian komórkowych

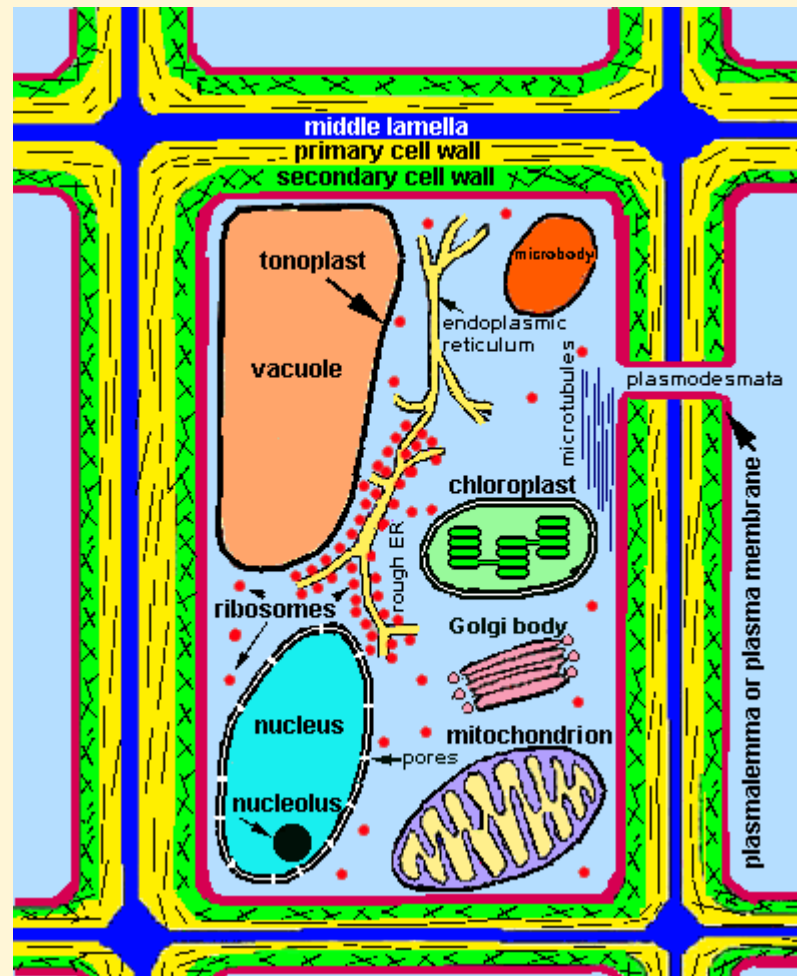
Ściany pierwotne

- ściany komórek rosnących
- mogą być swoiście przekształcane lub miejscowo wzmacniane poprzez depozycję kolejnych warstw

Ściany wtórne

- ściany komórek, które zakończyły wzrost elongacyjny
- mogą mieć różny skład i mogą być deponowane w różny sposób

Funkcjonalne rodzaje ścian komórkowych

Funkcje ścian komórkowych

- **kontrolują kształt i powiększanie się komórek**
- **są szlakiem transportu i źródłem cząsteczek o charakterze sygnałowym (oligosacharyn, elicytorów, hormonów peptydowych, tlenu azotu, reaktywnych form tlenu)**
- **są przedziałem, przez który przebiegają plazmodesmy, umożliwiające komunikację międzykomórkową**
- **biorą udział w reakcjach roślin na warunki środowiska oraz na pojawiające się inne organizmy**
- **są źródłem substancji zapasowych dla rozwijających się młodych siewek**

Jednym z warunków prawidłowego funkcjonowania organizmu wielokomórkowego jest możliwość wymiany informacji między komórkami budującymi ten organizm, co umożliwia koordynację procesów rozwojowych.

Warunek ten jest spełniony dzięki występowaniu w organizmach wielokomórkowych *połączeń międzykomórkowych*.

Połączenia komórek zwierzęcych

Komórki zwierzęce tworzące tkanki i narządy z reguły ściśle do siebie przylegają na zasadzie apozycji sąsiadujących ze sobą błon komórkowych, pomiędzy którymi znajduje się wąska przestrzeń wypełniona substancją międzykomórkową.

W pewnych obszarach sąsiadujących ze sobą komórek tworzą się specjalne struktury łączące je ze sobą.

Struktury te nazywamy *połączeniami międzykomórkowymi*.

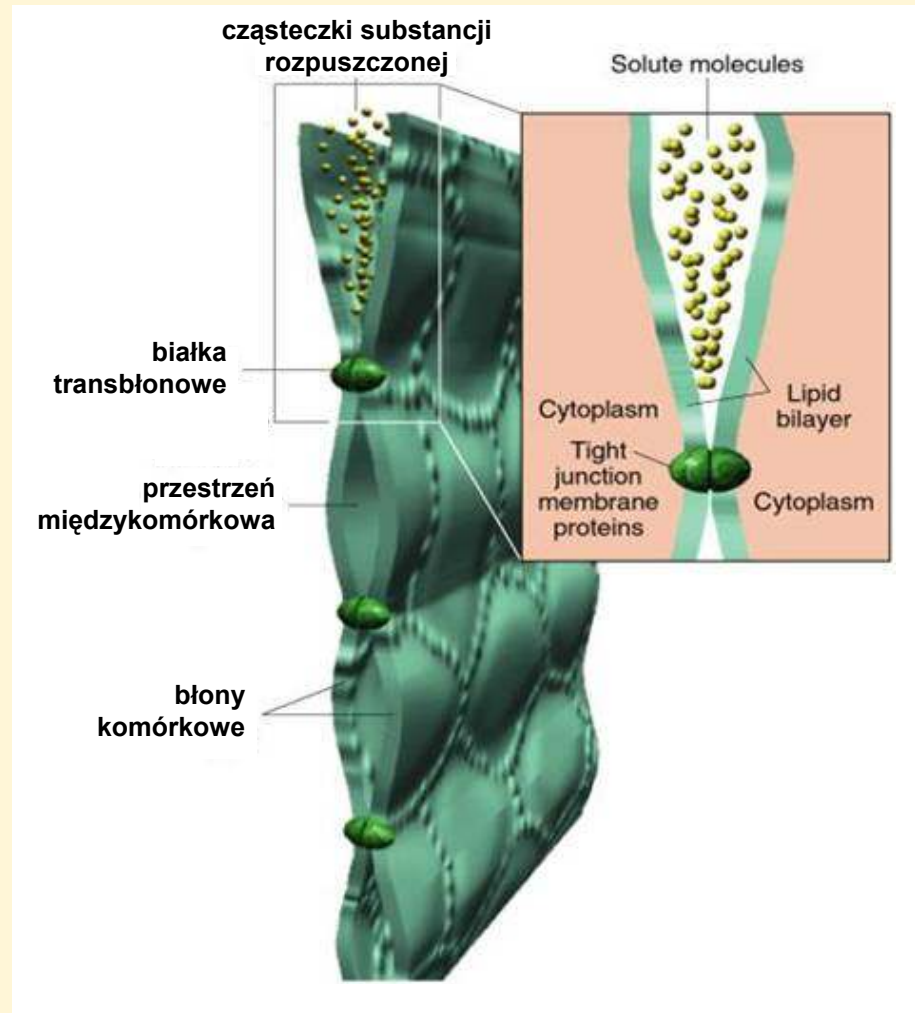
Połączenia te zbudowane są z dwóch symetrycznych części, z których każda należy do jednej z komórek tworzących styk.

Połączenia komórek zwierzęcych

- **połączenia zamykające**
- **połączenia mechaniczne**
- **połączenia komunikacyjne**

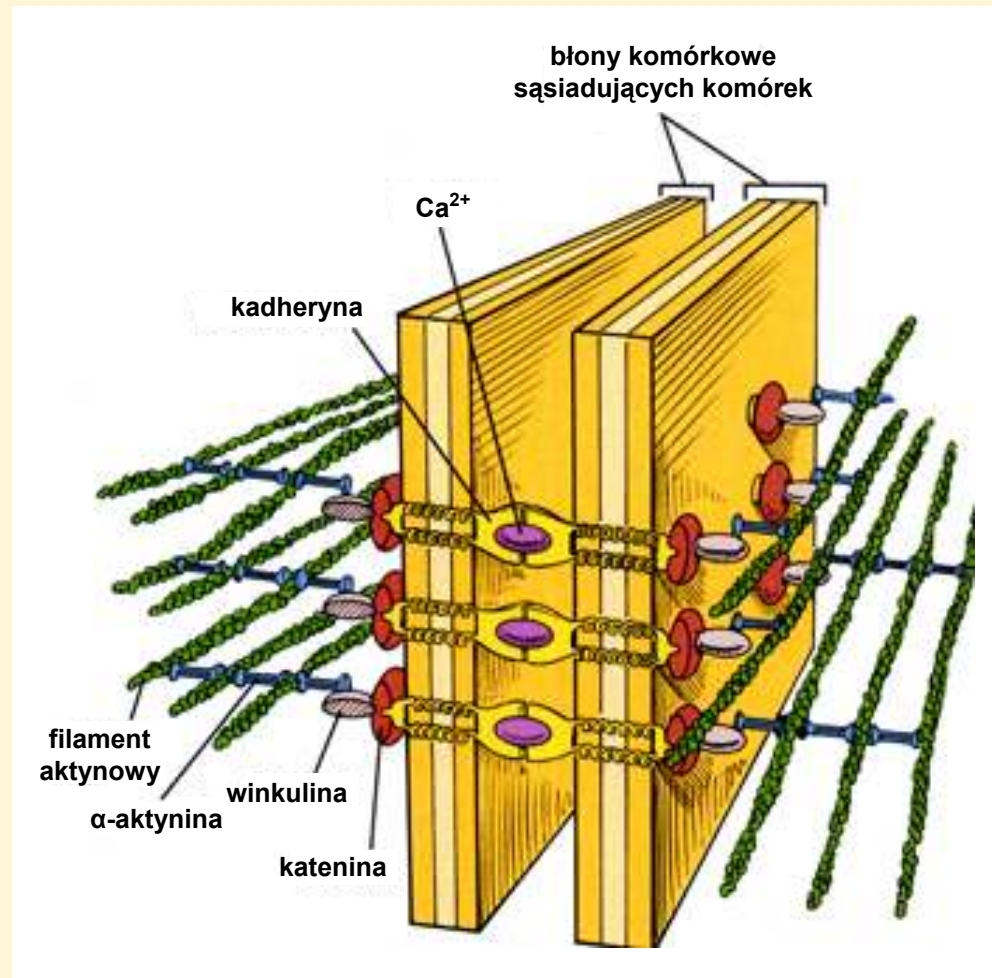
Połączenia zamykające są charakterystyczne dla nabłonek; inne typy występują także, w zmodyfikowanej formie, w różnych tkankach nienabłonkowych.

Połączenia zamykające

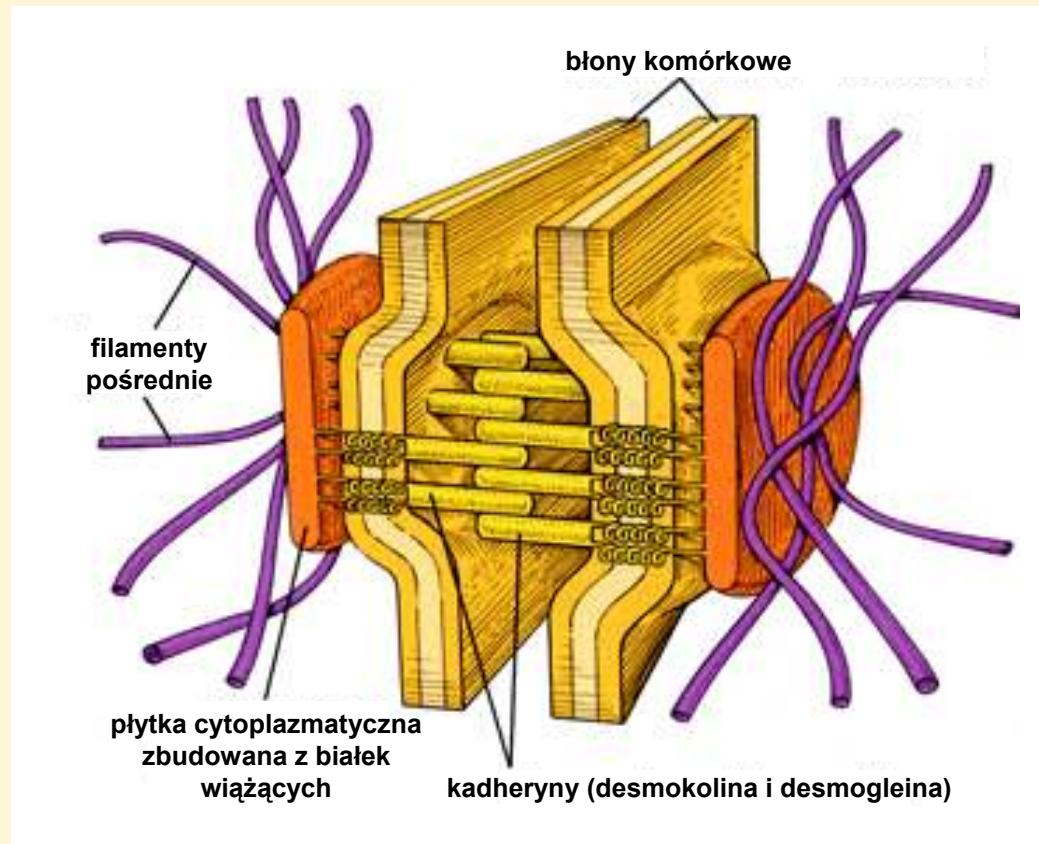
uszczelniają sąsiednie komórki w nabłonku zapobiegając przepływowi cząsteczek pomiędzy komórkami

Połączenia mechaniczne – połączenia zwierające

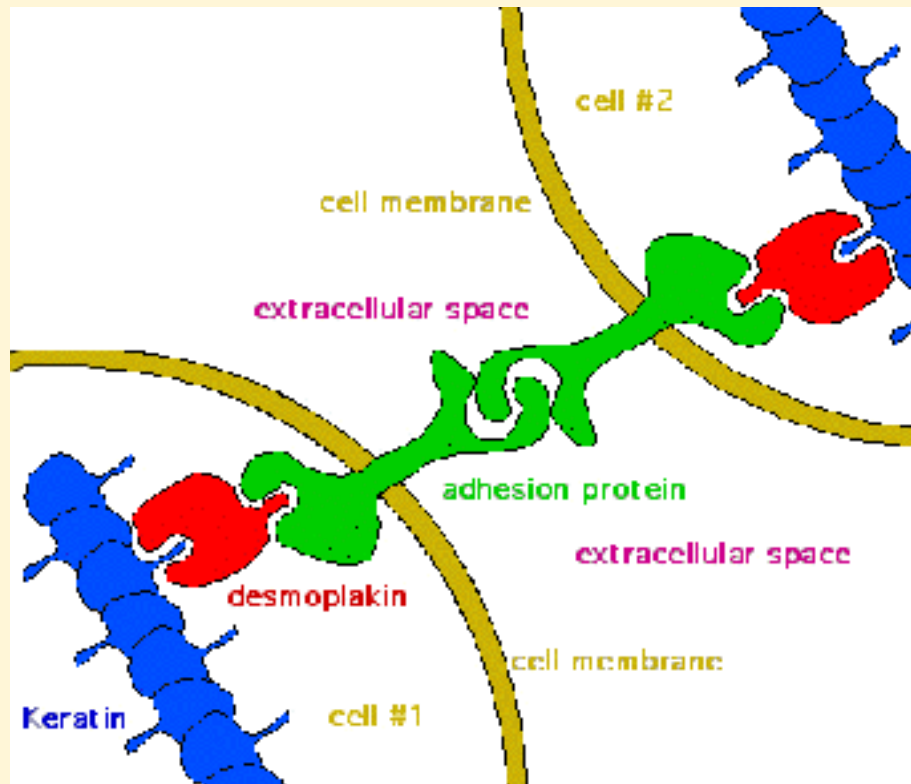
łączą wiązki aktyny w jednej komórce z podobnymi wiązkami w sąsiednich komórkach

Połączenia mechaniczne – desmosomy

łączą filamenty pośrednie dwóch sąsiadujących komórek

Połączenia mechaniczne – desmosomy

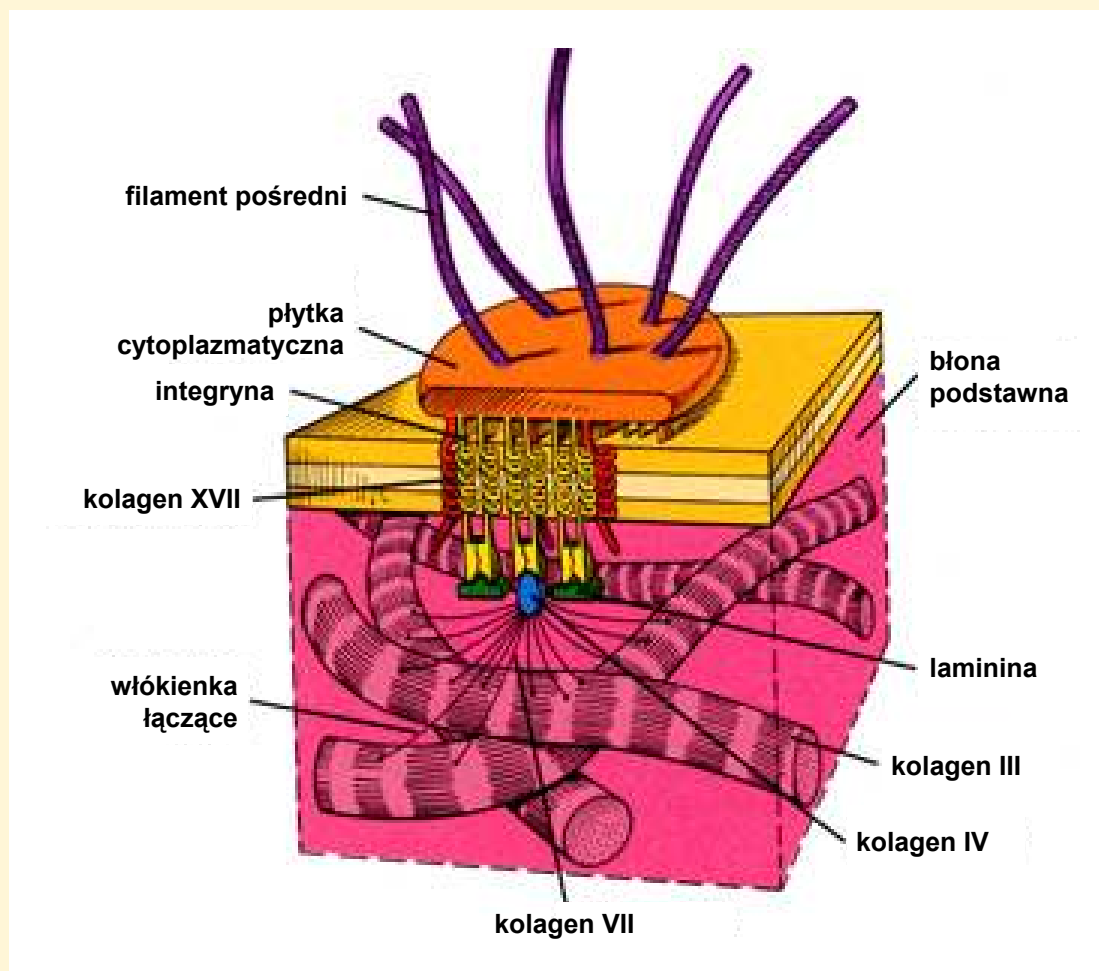

białko transbłonowe
desmogleina

białko łączące
desmoplakina

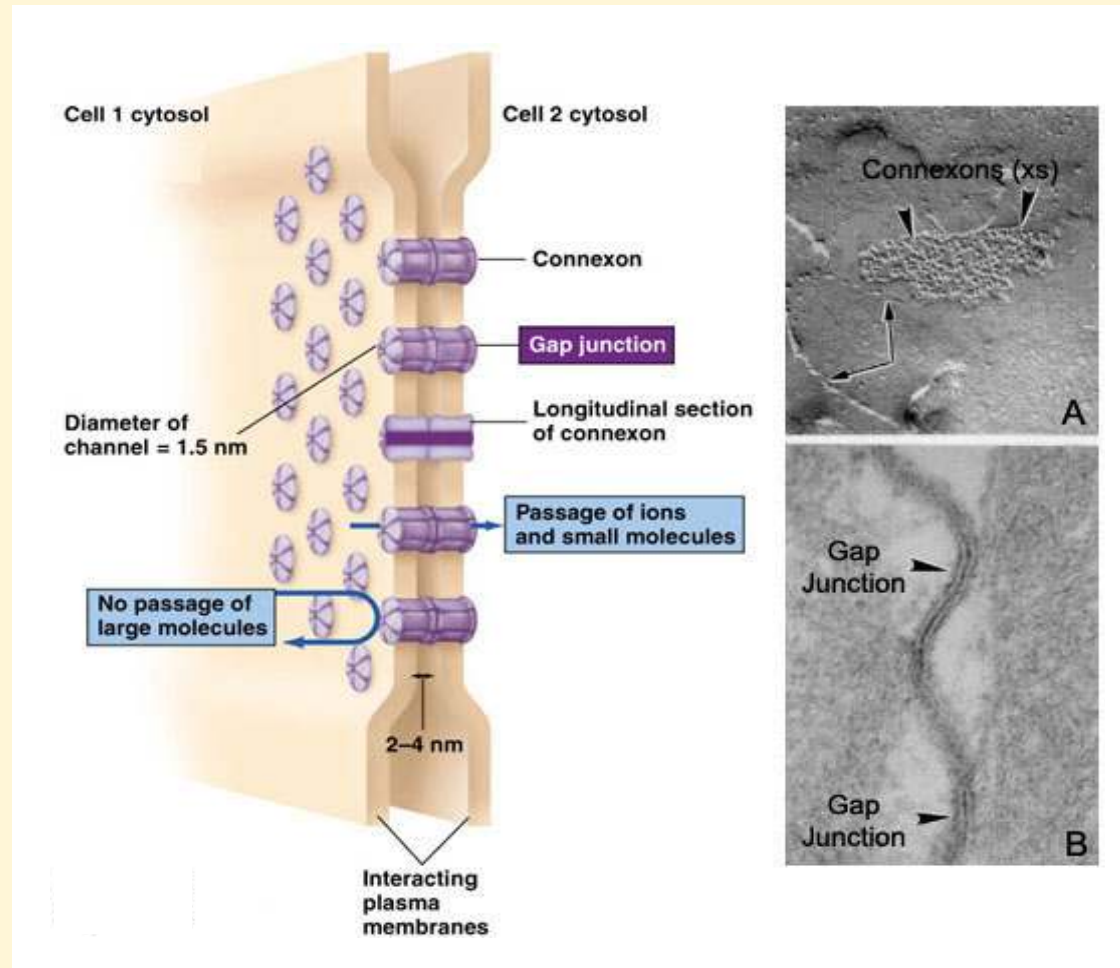
w cytoplazmie
keratyna

Połączenia mechaniczne – półdesmosomy

łączą filamenty cytokeratynowe w komórkach nabłonkowych z błoną podstawną

Połączenia komunikacyjne

pozwalają na przechodzenie małych, rozpuszczalnych w wodzie jonów i cząsteczek cytozolowych

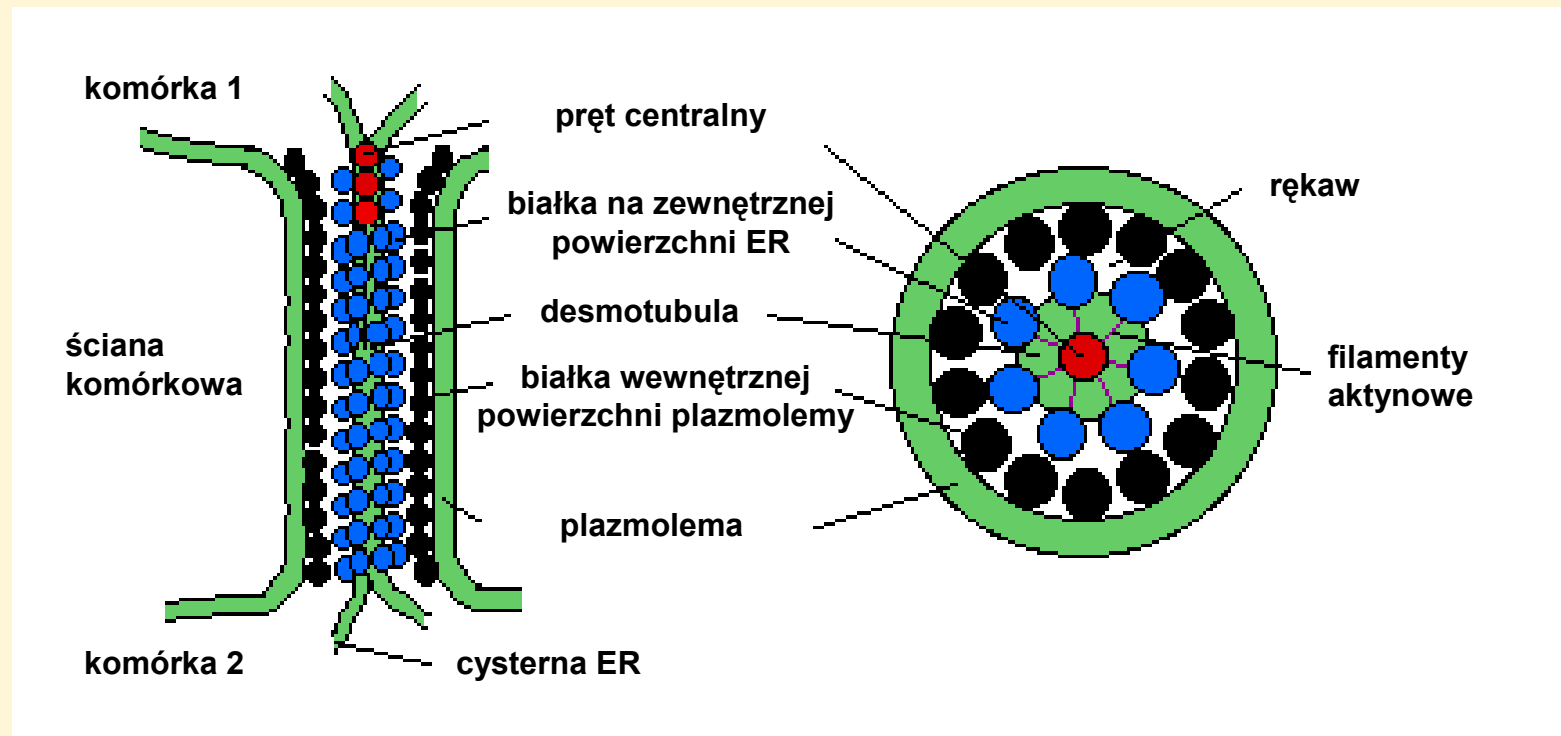

Połączenia komórek roślinnych

Plazmodesmy to submikroskopowe, protoplazmatyczne połączenia między sąsiednimi komórkami przechodzące w poprzek wspólnej ściany komórkowej.

Błona plazmatyczna otaczająca plazmodesmę jest ciągła z plazmolemą, zaś struktury tubularne przechodzące przez plazmodesmę, zwane desmotubulami, są ciągłe z ER komórek.

Budowa plazmodesmy

przekrój podłużny

przekrój poprzeczny